

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ”
ФАКУЛТЕТ ПО ПЕДАГОГИКА
КАТЕДРА „ПРЕДУЧИЛИЩНА И НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА
ПЕДАГОГИКА”**

ЗЛАТКА АЛЕКСАНДРОВА ДИМИТРОВА

**ТЕХНОЛОГИЧЕН МОДЕЛ
ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ИГРОВАТА ДЕЙНОСТ
ВЪВ ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ НА 6-7-ГОДИШНИ ДЕЦА**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

**БЛАГОЕВГРАД
2012**

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ”
ФАКУЛТЕТ ПО ПЕДАГОГИКА
КАТЕДРА „ПРЕДУЧИЛИЩНА И НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА
ПЕДАГОГИКА”**

ЗЛАТКА АЛЕКСАНДРОВА ДИМИТРОВА

**ТЕХНОЛОГИЧЕН МОДЕЛ
ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ИГРОВАТА ДЕЙНОСТ
ВЪВ ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ НА 6-7-ГОДИШНИ ДЕЦА**

АВТОРЕФЕРАТ

**на дисертационен труд за присъждане на образователната и
научна степен „доктор” по професионално направление
1.2. Педагогика
(предучилищно и начално училищно физическо възпитание)**

Научен ръководител: Доц. д-р Веска Вардарева

Научно жури:

Председател: Проф. д-нн Магдалена Глушкова

**Членове: Проф. д-нн Антоанета Момчилова
Проф. д-р Филип Филев
Доц. д-р Елеонора Милева
Доц. д-р Веска Вардарева**

Рецензенти: Проф. д-нн Магдалена Глушкова

Проф. д-нн Антоанета Момчилова

**БЛАГОЕВГРАД
2012**

Дисертационният труд „Технологичен модел за реализиране на игровата дейност във физическото възпитание на 6-7 годишни деца” е обсъден и насочен за публична защита на заседание на Катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика” при Факултет по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски”-Благоевград, съгласно Протокол № 2 от 29.02.2012 година

Структурата на дисертационния труд включва: увод, четири глави, изводи и препоръки, приноси, библиография и приложение. Дисертационният труд съдържа 200 страници, от които 165 основен текст с включени 28 диаграми, 18 таблици и 2 схеми. Приложенията към дисертацията са 24 страници. Библиографията обхваща 214 заглавия, от които 193 на кирилица и 21 на латиница,.

Официалната защита на дисертационния труд ще се състои на 06.07.2012 г. от 13.30 часа в зала № 1412 на ЮЗУ „Неофит Рилски” на откритото заседание на Научно жури.

Материалите по защитата са на разположение на интересувашите се в кабинет № 1307 на ЮЗУ „Неофит Рилски”, бул. „Иван Михайлов” № 66, гр. Благоевград.

УВОД

Известно е, че основите на здравето, дълголетие и хармоничното развитие на подрастващите се залагат в периода на детството. Като отчита анатомическите и функционалните особености на детския организъм, образователно направление „Физическа култура“ в предучилищна възраст способства за формиране на интереси, мотивация и стремеж към физическо самоусъвършенстване, което естествено се отразява върху когнитивното, афективното и поведенческото развитие и повлиява социалната активност на детето.

През последните години, обаче, приоритетно за децата от предучилищната образователна степен, се оказва създаването на условия за формиране на положително отношение към училището и позитивна мотивация за учене. Реализирането на идеята „образование за всички и учене през целия живот“ постепенно насочи усилията в предучилищния сектор към:

- **Основните компетентности**, свързани с работата върху обогатяване и усъвършенстване на устните езикови заложи на децата;
- **Въвеждане на информационните технологии в детската градина**, свързани с овладяване на умения за ранно взаимодействие с компютърните софтуерни продукти;
- **Повишаване ефективността от ранното чуждо езиково обучение** – познаването на собствената култура и майчиния език не е достатъчно условие за просперитет в новите реалности.

Макар и само маркирана, характеристиката на предучилищното възпитание в съвременната културно-историческа епоха регистрира известно залитане по отношение на интелектуалното развитие на децата. Тази констатация разкрива наложилата се тенденция, детската градина да се превърне в малко училище, тъй като в нея все по-настойчиво се разполага „прякото обучение“.

Актуалността на визираните проблеми се задълбочава и от изследванията, провеждани с ученици и зрелостници. Получените резултати показват, че младото поколение, въпреки високия си ръст, се отличава с ниска физическа издръжливост, с промени в стойката и структурата на тялото, с ранни заболявания от невроза и сърдечна недостатъчност. Причините за това състояние търсим навсякъде: в начина на хранене, в учебната претовареност, в стреса, в нарастващото съприкосновение с компютърните технологии. Рядко нашето съзнание се докосва до факта, че причините за многото болести се коренят в занемареност и

пренебрегване на физическото възпитание или липса на двигателна активност във всекидневния живот от най-ранна възраст.

Тревожността на изнесените данни ни изправя пред нелеката задача да осигуряваме благоприятна среда за детско развитие и социализация. Все по-трудно се оказва да откриваме баланса между традициите и новаторството в процеса на възпитание и образование на подрастващите.

Тези са основанията, които обуславят необходимостта да се разнообразява и обогатява спектъра от педагогически методи и средства, прилагани в работата по физическо възпитание в детската градина.

Тяхната актуалност рефлектира в разработването на технологичен модел със специфични игрови форми. Като обогатява формите на работа по физическо възпитание специфичното структуриране на модела интегрира особеностите на игровата и двигателната дейност в детската градина.

КОНЦЕПТУАЛНА ПОСТАНОВКА НА ПРОБЛЕМА

Синхронната резултативност на физическото възпитание като целенасочен процес разкрива многопосочните проекции на неговото отражение върху цялостното развитие на детето в предучилищна възраст.

В основата на онтогенетичното развитие лежи дейността, в хода на която живото същество се явява субект, който целенасочено въздейства на обекта и по този начин удовлетворява своите потребности. Съществува диалектическо единство между развитието на дейността и развитието на психиката през онтогенезата: изменението на дейността води до развитие на детската психика, което на свой ред създава предпоставки за по-нататъшно формиране на дейността. *Именно тази диалектика определя динамичната, взаимопроникваща обусловеност в предпоставките за възникването и развитието на двигателната и игровата дейност.*

През първата година усъвършенстването на движенията е тясно свързано с интелектуалния напредък на кърмачето като основа за неговото общо развитие. Детето, което се движи недостатъчно, получава по-малко впечатления, то има по-ограничени възможности да опознава околния свят. Изграждането на двигателни навици на основата на естествената двигателна активност са благоприятен фактор за цялостното детско развитие. Този процес се осъществява на базата на активно взаимодействие с възрастния.

Съществено за настоящия анализ е, че:

- играта, в това число и играчките, съпътстват детето от най-ранните етапи на неговото съществуване;
- целенасочено използвана или прилагана в качеството ѝ на инструмент за постигане на емоционален комфорт на детето, разгърнатата от възрастния игровата дейност предполага развитието на основните психични дейности, чрез които функционира „Аз-а”;
- именно възрастният създава онези разнообразни игрови ситуации, в които се усъвършенства психическото управление на движенията;
- като си играят с детето, възрастните дори не подозират, че му **предлагат, в пълния смисъл на думата, съвместни упражнения за овладяване на двигателни навици.**

Определяйки играта като особен вид обществена практика, в която се възпроизвеждат нормите на човешкия живот и дейност, педагогическата наука я разглежда като форма на дейност в условна ситуация, насочена към възобновяване и усвояване на обществения опит, фиксиран в социално закрепените способности за осъществяване на предметни действия, в предметите на науката и културата.

Изясняването на основните характеристики на подвижните игри и музикално-ритмичните игри и упражнения от своя страна доказва възможностите **им за интензифицирането на двигателната активност в предучилищна възраст.**

Като форма на двигателна активност подвижните и музикалните игри се разгръщат:

а) в организацията на работа по образователните направления „Физическа култура”, „Музика”; „Игрова култура”.

б) в организацията на работа по преходни режимни моменти в детската градина;

в) в организацията на работа за участие на децата в ритуални празници и спортни развлечения.

Подчертаването на тези условия фокусира вниманието върху разработването на **СПЕЦИФИЧНИ ИГРОВИ ФОРМИ** (Схема 1).

Дидактическият им потенциал се изразява именно в тяхното специфично структуриране, тъй като тези игрови форми могат да обединяват в себе си ос-

новните характеристики на подвижните игри и структурните елементи на музикално-ритмичните упражнения и танци.

В **методически аспект** специфичните игрови форми представляват оптимално прецизирани комплекси от естествено-приложни движения чиято процесуалност се разгръща на основата на подходящ сюжет, игров замисъл и музика.

В **операционален аспект** специфичните игрови форми представляват целенасочен педагогически инструмент за поддържането на оптимална степен на контрол върху двигателната дейност, осъществявана от децата от предучилищна възраст в игровите ситуации.

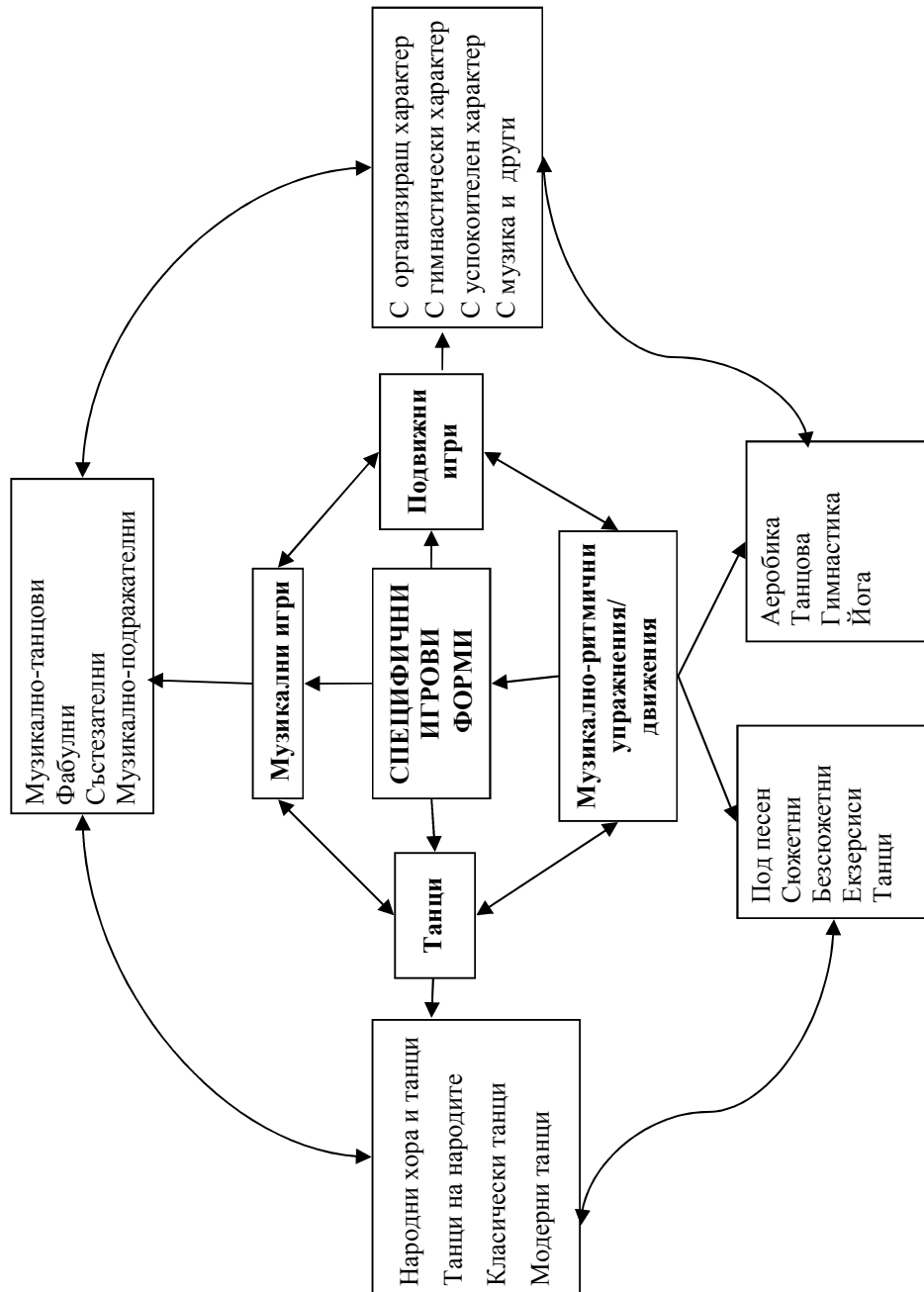
Във **функционален аспект** специфичните игрови форми създават условия за игрова двигателна дейност чрез която:

1. Ефективно се усъвършенства естествената и приложна моторика, като вниманието се насочва върху качествената страна на изпълнение на движенията;
 2. Комплексно се развиват физическата кондиция, двигателната координация /регулиране и управление на движенията/ и психомоторните способности;
 3. Резултативно се постига хармонично развитие на телосложението (пропорционалност, съразмерност, симетричност, гъвкавост на тялото, правилно телосложение).
1. Според характера на действието, което се изисква и предизвиква в специфичните игрови форми, условно те могат да бъдат определени като:
- А) сюжетни** – водещ фактор е сюжетът на конкретното музикално произведение;
 - Б) безсюжетни** – децата се ръководят от такта и ритъма на музикалното произведение при изпълнение на движения в определена последователност;
 - В) характерни** – изпълняваните движения пресъздават известни на децата художествени образи, чийто характер се загатва (определя) от ритъма на конкретното музикално произведение.
2. В зависимост от степента на формирани двигателни умения и навици специфичните игрови форми биха могли да се използват като:
- А) диагностициращи** равнището на двигателните умения у децата от предучилищна възраст;

- Б) развиващи** съответните за възрастта двигателни умения;
- В) затвърдяващи** (автоматизиращи) постигнатите от децата двигателни умения;
- Г) стимулиращи** към овладяването на нов двигателен опит;
- Д) с комплексен ефект** – за комбинирано въздействие.
4. В зависимост от двигателните умения, които упражняват, специфичните игрови форми се разделят условно на :
- А) с естествени и приложни упражнения;
- Б) с гимнастически характер;
- В) танци (ритмични упражнения);
- Г) с творчески характер на упражненията;
4. В зависимост от въздействието върху развитието на моториката и физическата дееспособност, специфичните игрови форми способстват за усъвършенстване на:
- А) двигателните умения чрез локомоторни упражнения за ходене, бягане, скачане, катерене, лазене, строеви упражнения;
- Б) манипулационни упражнения за хвърляне, ловене, търкаляне, хващане, вдигане и др. на разнообразни уреди;
- В) физическата (двигателна) дееспособност (развитие на физическите (двигателни качества);
- Г) двигателната координация;
- Д) психомоторните способности (усет за равновесие, ориентация в пространството, координация и оценка честотата на движенията) ;
- Е) хармоничното развитие на телосложението.
5. В зависимост от мястото си в процеса на педагогическото взаимодействие, специфичните игрови форми могат да се реализират като:
- **методическо средство** в заниманията по физическо възпитание и музикално възпитание в предучилищна възраст;
 - **организационна форма** на заниманията по физическо възпитание и музикално възпитание в детската градина;
 - **извънрежимни моменти** от всекидневието на децата.

СХЕМА № 1

Структура на специфичните игрови форми

Като удовлетворяват потребността на децата от включване в игра (водеща за периода дейност), специфичните игрови форми оказват влияние върху:

/1/ спецификата на процеса в усвояването на практически двигателни действия в детската градина, който процес е насочен към *овладяването на двигателен опит* и е различен от спортно-техническата подготовка в училище.

/2/ сферата на индивидуалното развитие, което се свързва с проявяването, актуализирането на онзи физически потенциал (психомоторика), заложен в детското развитие, който направлява и изгражда неговата двигателна координация и активност.

Приведените по-горе становища аргументират **разработването и прилагането на адекватен технологичен модел със специфични игрови форми за динамизирането на игровата дейност по физическо възпитание в предучилищна възраст.**

Като създават една подходяща, взаимодействиено-атрактивна и ефективна среда, специфичните игрови форми предоставят условия за:

- Създаване на рационална програма за интензифициране на игровата двигателна дейност, изградена на основата на знания за физическото и психомоторното развитие на детето от конкретна възрастова група;
- Конструирание на игрови форми, привличащи се със своя динамичен характер, с многоплановост на изпълнение на упражненията, с наличието на базова ритмична структура, на основата на която могат да се развиват определени двигателни способности в съчетание с други (в това число и зрително-слухови) качества;
- Определяне на оптимален количествен състав на детските групи, позволяващи прилагането на принципа за индивидуално развитие;
- Поддържане на високо ниво на професионалната подготовка и квалификация на възпитателя.

Следователно, налице е реална, значима и открита за изследване проблематика, ситуирана на границата между процесите на физическото и музикалното възпитание и игровото взаимодействие и детерминиращото им значение за двигателното и психомоторно развитие на децата от предучилищна възраст.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Хипотеза на изследването: Допускаме, че ако в процеса на педагогическото взаимодействие по физическо възпитание се използват специфични игрови форми, то реализирането им ще динамизира развитието на двигателните и психомоторните способности на 6-7-годишните деца.

Тезата, която утвърждаваме е, че специфичните игрови форми могат да бъдат фактор за развитие на двигателните и психомоторните способности на децата.

Обект на изследването са възможностите на специфичните игрови форми за обогатяване на игровата дейност във физическото възпитание на 6-7-годишните деца.

Предмет на изследването е динамиката на развитие на двигателните и психомоторните способности на 6-7-годишните деца чрез целенасочено прилагане на технологичен модел със специфични игрови форми в предучилищното физическо възпитание

Целта на настоящата разработка е разработване и апробиране на технологичен модел със специфични игрови форми за развиване на двигателните и психомоторните способности на 6-7 годишните деца.

В съответствие с поставената цел се определиха и следните **ЗАДАЧИ:**

1. Теоретично изясняване на връзката между физическото възпитание, играта и двигателното развитие в предучилищна възраст.
2. Проучване на концепциите за възникване на двигателната и игровата дейност през детството и анализиране на динамичната им взаимоотношеност и интеграция с физическото възпитание в детската градина.
3. Определяне на дидактичния потенциал и същностните характеристики на специфичните игрови форми.
4. Разработване и апробиране на технологичен модел със специфични игрови форми за стимулиране и реализиране на игровата дейност в образователно направление «Физическа култура».
5. Анализиране на емпиричните данни и установяване ефективността на модела със специфични игрови форми върху морфофункционалното, психомоторното и двигателното развитие на 6-7-годишните деца.

Методи на изследването:

1. Анализ на научно-специализирана литература

2. Педагогическо наблюдение
3. Анкетиране
4. Тестиране
5. Математико – статистически методи

Организация на изследването

Изследователската програма обхваща ПРЕДВАРИТЕЛЕН, ОСНОВЕН И ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН ЕТАП на работа. Реализацията на посочените етапи и дейности следваха принципа за системност и последователност в изследователската програма.

- ◆ в предварителния етап се *анализира научно-специализираната литература по темата на дисертационния труд.*
- ◆ *Проведе се педагогическо наблюдение:*

Анализираха се:

- ▶ актуалните условия, при които се осъществяват образователните ядра на направление „Физическа култура” с 6-7-годишни деца в детските градини на гр. Бургас;
- ▶ организацията на регламентираните и нерегламентираните ситуации, заложи в седмичното разпределение за подготвителна група;
- ▶ организацията на допълнителните форми на работа, които са тясно интегрирани със задачите по физическа култура

Проведе се анкета с учителите, методистите и директорите от детските градини в гр. Бургас.

Анализът на обработените данни от анкетата с учители, методисти и директори от детските градини на гр. Бургас убедително разкрива, че:

1. В детските градини на гр. Бургас се формализират дейностите, обезпечаващи максимално физическото развитие на децата.
2. В организацията на заниманията по физическо възпитание преобладават традиционните форми, средства и методи, което затруднява ефективното решаване на поставените задачи в съвременните условия.
3. Действащите кадри в детските градини не владеят разработени и утвърдени модерни методи и средства, прилагането на които би разнообразило технологията на работа по физическо възпитание в предучилищна възраст.

Извършените дейности в предварителния етап позволиха по-късно да стартира и **основният етап на изследването**, чието осъществяване се изразява в провеждането на педагогически експеримент с традиционните му три компонента: предварителен (за апробиране на организацията на изследването и тестовите батерии), констатиращ (за установяване на състоянието и половите особености на изследваните двигателни и психомоторни способности), педагогически (развиващ) експеримент, за изследване на ефективността на разработения и внедрен в педагогическата практика по физическо възпитание експериментален модел със специфични игрови форми.

Контингент на изследването

Изследването бе проведено със 163 деца от четвърта група, на възраст 6-7 години от ОДЗ „Ран Босилек” – гр. Бургас и ЦДГ „Ален мак“, кв. Сарафово, ЦДГ „Веселушко” и ЦДГ „Детелина”.

Таблица 1.
Структура и обем на изследвания контингент деца

Пол	Контролна	Експеримен-	Общо
момчета	30	54	84
момичета	28	51	79
всичко	58	105	163

В заключителният етап на изследователската програма:

- **се извърши** математико-статистическата обработка на резултатите (статистически пакет SPSS 10.0), снети като входни и изходни нива при тестирането на децата от КГ и ЕГ.
- **се установи** динамиката в развитието на физическата дееспособност и психомоториката на децата от контролните групи;
- **се определи** разликата в изходните нива между децата от КГ и ЕГ.
- **се анализираха** корелационните зависимости между изследваните показатели, които (и резултатите от вариационния анализ) послужиха за база при разработване на експерименталния технологичен модел за динами-

зиране на двигателните и психомоторни способности на 6-7-годишните деца.

Състояние, промени и полови особености на двигателните и психомоторни способности на 6-7 г. деца (резултати от констатиращ експеримент)

Констатиращият експеримент бе насочен към постигане на следните задачи:

- да се снее фактическото състояние на двигателните и психомоторните способности на децата от предучилищна възраст;
- да се проследи динамиката на изследваните показатели в периода на педагогическия експеримент на контролните групи от 6-7 годишни деца;
- да се установи и анализира прираста на изследваните показатели при децата от контролните групи в края на изследването спрямо изходните резултати и спрямо данните за физическо развитие изнесени от Министерството на здравеопазването и данните от системата за контрол и оценка на физическата дееспособност на децата от предучилищна възраст.

Сравнителният анализ на данните за динамиката на физическото развитие (ръст, тегло, гръдна обиколка) на децата от предучилищна възраст от контролната група ни дава основание да направим следните обобщения:

В резултат на редица фактори като: вътрешно-биологични (наследственост, трофично въздействие на нервната система, жлезите с вътрешна секреция), външните фактори (ролята на средата, храненето, организираната и неорганизирана двигателна дейност), са настъпили количествени и качествени изменения на подрастващия детски организъм.

Във възрастта 6-7 години съществени различия между двата пола в показателите на ръста, теглото, гръдната обиколка в покой, на вдишване и издишване не се установяват.

Сравнителният анализ на данните през едногодишния период на изследване с тези от Министерството на здравеопазването показват, че всички изследвани показатели са в рамките на оптималните данни за възрастта.

Анализът на данните за физическата дееспособност на децата от контролната група през изследвания период, ни дават основания да направим следните изводи:

1. Успоредно с положителните изменения, във физическото развитие на децата от предучилищна възраст, се установява и подобряване на тяхната бързина, сила, издръжливост и координационни способности. Динамиката на величините на постиженията по наблюдаваните признаци се характеризира в общи линии с непрекъснато възходящо, но неравномерно развитие при двата пола.
2. През едногодишният период на наблюдение момчетата се открояват от момичетата с по-добри резултати във всички наблюдавани признаци за физическа дееспособност, независимо, че при някои показатели не са подкрепени с висока статистическа достоверност.
3. Сравнителният анализ на данните от нашето изследване с данните за физическата дееспособност, според Държавните образователни изисквания показва, че децата от изследваната от нас контролна група попадат в оценката „добра” за физическа дееспособност. Изводите, които можем да си направим са, че организацията в образователно направление „Физическа култура” в предучилищна възраст е целенасочена и ефективна по своя характер.

Таблица № 4

**Динамика на средните стойности на двигателните качества
(кондиционни способности) за периода на изследването в контролната
група–момчета(n=30)**

Тест	I измерване				II измерване							
	$\bar{X}$	$\pm m$	S	V%	$\bar{X}$	$\pm m$	S	V%	d	D%	Tst	α
Бягане 40м. (сек.)	10,56	0,14	0,77	7,26	10,04	0,16	1,17	11,71	-0,52	-4,92	1,90	>0,05
Бягане 150 м. (сек.)	47,5	1,14	6,24	13,14	45,7	1,01	7,42	16,24	-1,8	-3,79	1,97	>0,05
Скок на дължина от място (см.)	108,3	4,1	22,4	20,73	114,6	4,9	36,5	31,42	6,3	5,81	1,99	>0,05
Хвърляне на топка (0,15кг.) с дясна ръка	9,1	0,27	1,48	16,25	9,56	0,31	2,28	23,82	0,46	5,05	2,33	<0,05
Хвърляне на топка (0,15кг.) с лява ръка	7,3	0,35	1,92	26,26	7,85	0,23	1,69	21,53	0,55	7,53	2,20	<0,05

Таблица №5

**Динамика на средните стойности на двигателните качества
(кондиционни способности) за периода на изследването в контрол-
ната група – момичета(n=28)**

Тест	I измерване				II измерване							
	$\bar{X}$	$\pm m$	S	V%	$\bar{X}$	$\pm m$	S	V%	d	D%	Tst	α
Бягане 40 м (сек.)	11,5	0,13	0,71	6,19	10,32	0,17	1,24	12,10	-1,18	-10,26	2,20	>0,05
Бягане 150 м. (сек.)	50,1	1,82	9,97	19,89	46,75	1,71	12,56	26,87	-3,35	-6,68	2,40	<0,05
Скок на дължина от място (см.)	95,9	5,3	29,02	30,27	105,46	5,4	39,68	37,62	9,56	9,96	2,39	<0,05
Хвърляне на топка (0,15кг) с дясна ръка	7,1	0,35	1,92	27	7,73	0,4	2,94	38,02	0,63	8,87	2,42	<0,05
Хвърляне на топка (0,15кг) с лява ръка	6,7	0,4	2,19	32,69	7,45	0,44	3,23	43,40	0,75	11,19	2,46	<0,05

Забележка: За всички показатели на КГ, Ткр. е от 2,02 до 2,04, при $n = 30$, $\alpha = 0,05$ и $k = n-1$

- Изследването на психомоториката чрез 4 теста ни позволи да оценим актуалното състояние и проследим развитието на редица качества: ритмичност на движенията, статична и динамична координация и двигателна памет. Доколко това са качества, които се развиват в системните занимания по физическо възпитание в детската градина се проследява при анализа на резултатите.

В контролната група и в четирите теста се наблюдава твърде слаба динамика. Тя варира в рамките от 0,28 точки до 0,92 точки. Вероятно тренирането на тези функционалности и тяхното подобряване изисква по-специален режим на взаимодействие докато заниманията с традиционните средства в детската градина не позволяват интензивното им развитие. Причината на слабата динамика

може да бъде в следствие на трудностите при формиране на умения за обща координация на тялото в пространството и изисквания за специален подбор на средствата и целенасочено взаимодействие с децата в тази посока. Очевидно става дума за функционални качества изискващи широко взаимодействие на сензомоторните области на кората на мозъка и добро ниво на сформированост на сензомоторните акцептори. Фактът на бавното нарастване на постиженията при децата подсказва, че става дума за сложни функции, което развитие изисква организация на специално подбрани средства за въздействие.

Таблица № 6

Динамика на средните стойности на психомоторните способности за периода на изследването в контролната група – момчета (n=30)

Психомоторни способности – момчета(n=30)												
Тест	I измерване				II измерване							
	$\bar{X}$	$\pm m$	S	V%	$\bar{X}$	$\pm m$	S	V%	d	D%	Tst	α
Тест за ритмичност на движенията (точки)	3,3	0,25	1,37	41,49	3,7	0,2	1,47	39,72	0,4	12,12	1,76	<0,05
Тест за статична координация (сек.)	9,8	1,48	8,11	82,71	10,2	1,28	9,40	92,21	0,4	4,08	0,14	<0,05
Тест за динамична координация (точки)	1	0,17	0,93	93,11	1,38	0,25	1,84	133,12	0,38	38	1,50	>0,05
Тест за координация на движенията и двигателна памет (точки)	3,95	0,45	2,46	49,79	4,33	0,57	4,19	78,58	0,38	7,68	0,56	<0,05

Забележка: За всички показатели на КГ, Ткр. е от 2,02 до 2,04, при n = 30, $\alpha = 0,05$ и k = n-1

Таблица № 7

Динамика на средните стойности на психомоторните способности за периода на изследването в контролната група – момичета (n=28)

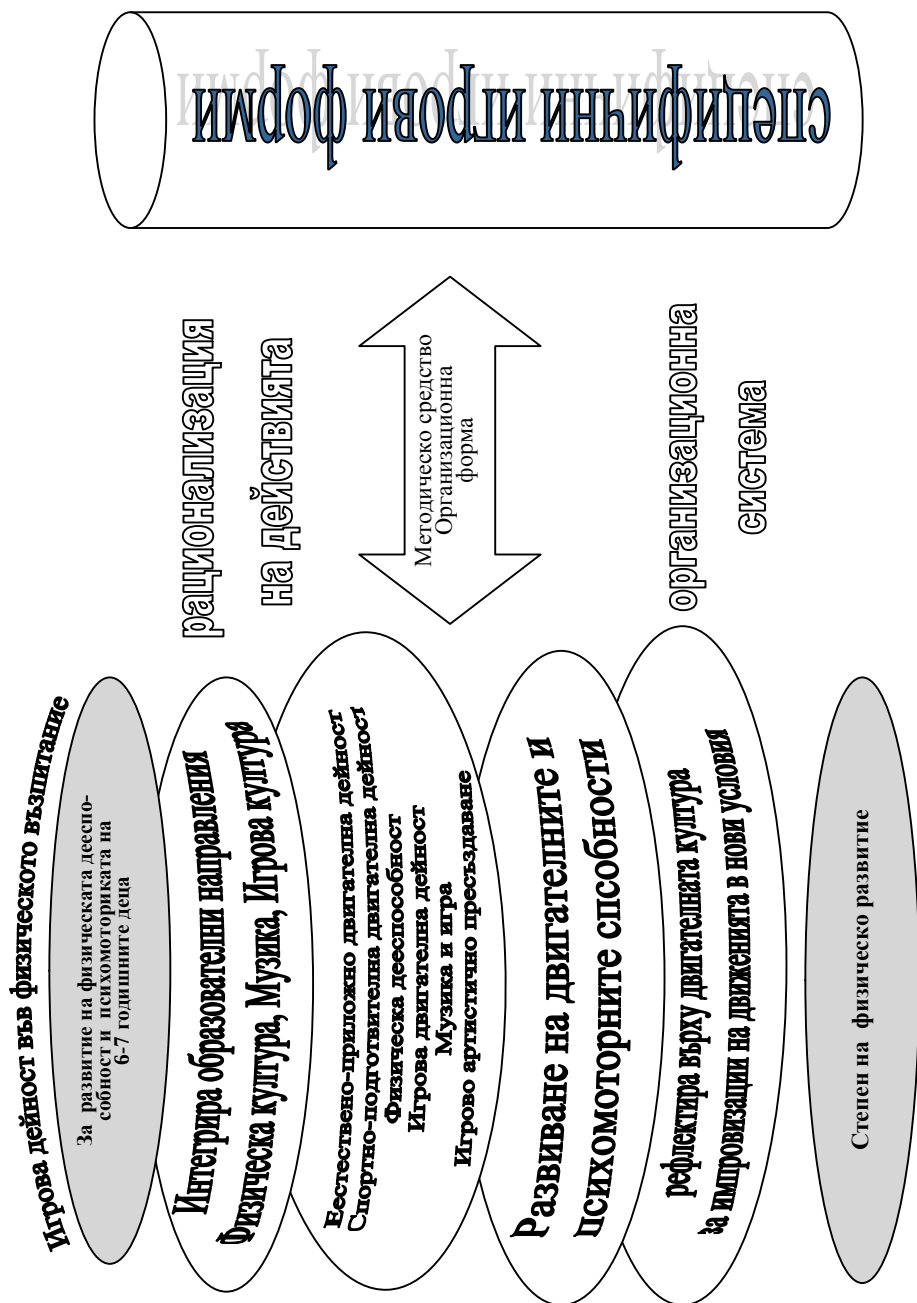
Тест	I измерване				II измерване							
	$\bar{X}$	$\pm m$	S	V%	$\bar{X}$	$\pm m$	S	V%	d	D%	Tst	α
Тест за ритмичност на движенията (точки)	38	0,27	1,48	38,92	424	0,21	1,54	36,39	0,44	11,58	0,83	>0,05
Тест за статична координация (сек.)	11,76	1,57	8,59	73,12	14,52	1,51	11,09	76,42	0,76	23,46	0,80	<0,05
Тест за динамична координация (точки)	1,42	0,18	0,98	69,43	1,7	0,22	1,61	95,09	0,28	19,71	1,60	>0,05
Тест за координация на движенията и двигателна памет (точки)	4	0,52	2,85	56,96	4,92	0,43	3,16	53,37	0,92	18,4	0,60	<0,05

Забележка: За всички показатели на КГ, Ткр. е от 2,02 до 2,04, при n = 30, $\alpha = 0,05$ и k = n-1

СЪЩНОСТ, АПРОБИРАНЕ И ЕФЕКТИВНОСТ НА ТЕХНОЛОГИЧНИЯ МОДЕЛ СЪС СПЕЦИФИЧНИ ИГРОВИ ФОРМИ

Графичното представяне на модела за развитие на физическата дееспособност и психомоториката чрез въвеждането на специфични игрови форми за реализиране на игровата дейност във физическото възпитание илюстрира причинно-следствените зависимости, определящи тяхното място в развитието на личността, както и вътрешноструктурната обособеност на двигателната култура.

В лявата страна на модела графично са представени четирите ядра (Естествено-приложна двигателна дейност, Спортно-подготвителна двигателна дейност, Физическа дееспособност, Игрова двигателна дейност) в образовател-

но направление “Физическа култура”, ядро „Музика и игри” в образователно направление “Музика” и ядро „Фолклорни игри и пресъздаване” в образователно направление “Игрова култура”), интегрирани в реализацията на игровата дейност по физическо възпитание, което рефлектира върху двигателната култура и възможностите за импровизация в нови условия в процеса на физическото развитие на детето, като по този начин се означава съществуващото съответствие между степента на развитие на физическата дееспособност и психомоториката и степента на физическо развитие.

Графично, специфичните игрови форми са представени като допълнително средство и като организационна форма за работа с децата от предучилищна възраст.

Графичното изображение на посочените съставни части ги обединява в елипсовидност, която да означаи вътрешната им динамика и взаимоотношеност. В този своеобразен гешалт (организирана цялостност) характеристиките на всеки отделен компонент се проявяват чрез останалите, всички те взаимно си влияят и подсилват ефекта на общата си реализация, в която се отразява равнището на физическата дееспособност и психомоториката. **От графичното изображение се вижда, че тяхното хармонично единство се превръща в детерминанта за развитие на двигателната култура на детето, съчетаваща в себе си развитието на психомоториката, физическата дееспособност и двигателната активност на подрастващите.**

Разположените в дясната страна на графичното изображение на модела специфични игрови форми са представени като една от съществуващите възможности за развитие на физическата дееспособност и психомоториката в игровата дейност по физическо възпитание в предучилищна възраст.

Между лявата и дясната страна на графичния модел връзката е двустранна и практически се осъществява в резултат на посочените две свързващи звена: рационализация на действията и организационна система в процеса на осъществяване на педагогическото взаимодействие

I.Описание на модела:

Експерименталният модел бе апробиран в педагогическата практика през учебната 2008/2009 учебна година (първо и второ полугодие). За целта бяха обособени 2 експериментални групи, по една за момчета и момичета, сформирани от 4 подготвителни групи, с общо 105 деца и 2 контролни, обучавани по

Програмата на МОМН с 58 (по една група за двата пола). Бяха проведени 31 ситуации със СИФ в ЕГ – по една седмично в задължителните, нерегламентирани ситуации в направления „Физическа култура”, „Музика”, „Игрова култура”.

Специфичните игрови форми използвахме като:

1. Самостоятелна организационна форма на работа - в 31 от ЗНС в направление „Физическа култура”.- ядро „Игрова двигателна дейност”.
2. Планирани – използвахме СИФ (музикално-двигателни игри и упражнения за реализиране на специфична игрова дейност във ФВ) в подготовителната част, в началото и/или края на основната или в заключителната част на педагогическите ситуации в направление „Физическа култура” ядра „Естествено-приложна двигателна дейност”, „Физическа дееспособност” и „Спортно-подготвителна двигателна дейност”и направление „Музика”ядро „Музика и игра” и направление „Игрова култура”ядро „Игрово – артистично пресъздаване”. Във вторият случай използваме СИФ като методическо средство.
3. Утринната гимнастика като задължителна регламентирана всекидневна форма на работа в експерименталните групи включваше елементи от СИФ като комплекси по аеробика и музикално-двигателни игри и упражнения, което разнообразяваше и обогатяваше ситуацията, повишаваше емоционалния тонус и двигателната активност на децата. (Приложение 1 в дисертацията).

В експерименталните групи организацията и прилагането на специфичните игрови форми като форма на работа се придържахме към следния **модел** (табл. 8).

Място на провеждане: физкултурен салон (или дневната зала на групата)

Време на провеждане: 10.30 часа

Участници: 6-7-годишни деца от експерименталната група.

1. Образователни задачи за месеца (обобщени):

- 1.1. Да научат и използват различни придвижвания с използване на разновидности на ходене, бягане, подскоци и танцови стъпки с музикален съпровод
- 1.2. Формиране на умение за ансамблов изпълнение.
- 1.3. Придобиване на знания за метро-ритъма на движенията.

- 1.4. Формиране на времеви представи за двигателното изпълнение.
- 1.5. Знания за пространствено-времените параметри на движенията и отношенията между параметрите.
- 1.6. Формиране на представи за времените продължителности на изпълнение на движенията.
- 1.7. Знания за оценяване и степенуване (бързо, по-бързо, най-бързо изпълнение).
- 1.8. Формиране на силови ориентировки и осъзнаване на взаимовръзки (по-бързото и по-дълго изпълнение на движенията изисква по-голяма вложена сила).
- 1.9. Изпълнение на двигателни действия с организиращ характер.
- 1.10. Формиране на умение и придобиване на знания за съчетаване на различни по характер **двигателни действия** с музика.

ТАБЛИЦА № 18
Разпределение на СИФ по направления и ситуации

Направления	Целодневна организация	
	Задължителни регламентирани ситуации	Задължителни нерегламентирани ситуации
Музика	1	1.СИФ - като помощно методическо средство (музикално-двигателни игри и упражнения за реализиране на специфична игрова дейност във ФВ)
Игрова култура и пресъздаване	-	2. СИФ – като помощно методическо средство (музикално-двигателни игри и упражнения за реализиране на специфична игрова дейност във ФВ)
Физическа култура	2	1.СИФ – като самостоятелна организационна форма

II. Оздравителни задачи(обобщени):

- 1.Развиване на двигателни и психомоторни качества като бързина, сила, издръжливост, ловкост, гъвкавост,двигателна памет, двигателна усетливост и др.
- 2.Развиване на координационни способности като равновесие, координация на движенията и др.

III. Възпитателни задачи (обобщени):

1. Формиране на умения за работа в екип.
- 2.Проявя на готовност за изпълнение на различни задачи.
- 3.Развиване на естетическо отношение към музиката и изящните движения.
- 4.Възпитаване на самоконтрол върху двигателната експресивност, изпълнителност, инициативност и др.

2. Методи на организация (обобщени):

- ▶ Индивидуален, групов, фронтален, посменен.

3. Практически методи за двигателно обучение.(обобщени)

- ▶ Цялостен, разчленен, помощно- двигателен метод.

Необходими уреди и пособия (обобщени):

- ▶ Касетофон;
- ▶ Гимнастически уреди – пейки, тояжки, топки, ленти;
- ▶ Специфични аксесоари – помпони, батони, панделки, ръкавици, чадъри и др.

Табличният израз на образователното съдържание, педагогическите действия, дозировката и др. аспекти от планирането са представени в табличен вид, както по-долу.

Таблица № 8.

Примерен модел на функционално структуриране
в прилагането на специфични игрови форми

Части на ситуацията	СЪДЪРЖАНИЕ	Дозировка		Организационно-методически указания
		Брой	Време	
ПОДГОТВИТЕЛНА ЧАСТ	«НАПРАВИ И ИЗГОВОРИ» - децата ходят в колона по един в обход на салона. При стоп на музиката заемат различни видове изходни положения: - стоеж на пръсти с ръце горе - разкрячен стоеж с ръце зад тила - клек - свита стояща опора - равновесен стоеж със свит крак - страничен напад		5 мин.	Децата влизат в салона в такта на музиката в колона по един. Поточен метод
	АЕРОБНА ГИМНАСТИКА		8 мин.	
	<u>И.П. стоеж</u> 1. Дихателни движения с лицеви кръгове на ръцете 2. Маршировка на място с пляскане 3. Завъртане на място с ръце в страни 4. Махане с дясната ръка горе 5. Махане с лявата ръка горе 6. Махане с двете ръце горе	8 бр. 16 бр. 2 бр. 8 бр. 8 бр. 8 бр.		Децата са в шахматен строй. Когато ръцете се повдигат нагоре се вдигва, надолу се издишва. Да се повдига коляното. Разреждане в позициите на децата в строя. За активизиране на вниманието. Фронтален метод
	<u>2.2. И.П. разкрячен стоеж</u> 1. Наклон на главата в ляво ръцете са до ушите и противоравно 2. Повдигане на ръцете горе 1-2 и връщане до раменете 3-4 3. Ръцете в страни 1-2 свиване от лактите 3-4 4. Последователно свиване на лактите от същото и.п. <i>Пример:</i> подскок с два крака (волейболно забиване) и постепенно клякане надолу	16 бр. 8 бр. 8 бр. 8 бр. 4 бр.		Лактите са в страни Повдигане на пръсти, когато ръцете са горе Главата следи свитата ръка Наклона да се изпълнява точно в страни Коленете да са опънати

Части на ситуацията	СЪДЪРЖАНИЕ	Дозировка		Организационно-методически указания
		Брой	Време	
ПОДГОТВИТЕЛНА ЧАСТ	5. Наклон в ляво дясна ръка горе 1-2 противоравно 3-4	8 бр.		Гърбът да остане изправен
	6. Наклон напред поглеждам през би- нокъл със свити пръсти на ръцете 1-2 противоравно 3-4	8 бр.		
	<i>Припев:</i> подскок с два крака (волейболно забиване) и постепенно клякане надолу	4 бр.		Коленете да бъдат изпънати
	7. Повдигане на десен свит крак ръцете прегръщат коляното 1-2 противоравно 3-4	8 бр.		
	8. Повдигане на изпънат десен крак и пляскане под него 1-2 противоравно 3-4	8 бр.		
	<i>Припев:</i> подскок с два крака (волейболно забиване) и постепенно клякане надолу	4бр.		
	9. Маршировка с високо повдигане на коляното с пляскане на ръцете	16 бр.		да се вдига високо коляното
	10. Бягане на място с пляскане на ръцете	16 бр.		
	11. Подскоци на десен крак с имитиране на тупкане на топката (баскетболен дрибъл) 1-4 противоравно 5-8	16 бр.		ритмични подскоци
	12. Подскоци с изнасяна на подбедрицата напред с десния крак (футболно ритане) 1-2 противоравно 3-4	16 бр.		
	13. Маршировка на място с пляскане с ръцете	16 бр.		Краката се редуват
	14. Махане с ръцете и раздаване на въздушни целувки	16 бр.		
	15. Дихателни движения	8 бр		Темпото се намалява

Части на ситуацията	СЪДЪРЖАНИЕ	Дозировка		Организационно-методически указания
		Брой	Време	
ОСНОВНА ЧАСТ	Игра «Горска дискотека»- децата танцуват на популярна музика при стоп на музиката имитират различни видове горски животни(зайче, мечка, вълк и др.), които са поканени на горската дискотека		5 мин.	Учителката избира в началото животните, които са на горската дискотека, след което най-добрите имитатори предлагат животни.
	СЮЖЕТНА специфична игрова форма – „ВЪЛКЪТ И СЕДЕМТЕ КОЗЛЕТА” децата са разпределени в роли: Вълк, Козата-майка, козлета. На изпълнението на куплетите съответстват подражателни движения, възпроизвеждащи сюжета (подскачна пресечена стъпка, лазене, бягане на място, завъртане). По време на припева на песента „Вълкът” и „Козата-майка” изпълняват специфични движения в съответствия с текста на песента.		5 мин.	Музикален съпровод: песен «Вълкът и седемте козлета». Децата са хванати за ръце в една редица и навлизат към центъра на салона. Козата-майка коза застава пред редицата.
	Игра „Жабки в блатото” В блатото живее едно малко жабче, цял ден скача пее търси си другарче. Мило жабче с мен ела да направим веселба-веднъж тый, веднъж тый, хайде да се завъртим.		5 мин.	Децата са в кръг и пеят песента като изпълняват движенията от песента. В началото жабчето в кръга е едно, после стават две, после 4, 8,16. Децата в кръга изпълняват жабешки подскоци
ЗАКЛЮЧИТЕЛНА ЧАСТ	„ИЗБЕРИ МЕН” – децата са в кръг. В средата се избират момче и момиче, които обикалят вътре в кръга. При стоп на музиката трябва да изберат две от децата от кръга, които застават на техните места.		2 мин.	Децата са в кръг.
	Преценка и освобождаване на групата		1 мин.	Играта е успокоителна.

Тематично разпределение на педагогическата дейност:
КАЛЕНДАРЕН ПЛАН ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА СИФ С 6-7 Г. ДЕЦА В
ПРЕДУЧИЛИЩНАТА ВЪЗРАСТ
(първо полугодие)

Тема: ВЪЛКЪТ И СЕДЕМТЕ КОЗЛЕТА

Сюжетна специфична игрова форма

Музикален съпровод: „Вълкът и седемте козлета”

*Музика и аранжиратор: **Развигор Попов***

Текст: Жива Кюлджиева,

*Изпълнение: Мими Иванова и **Развигор Попов***

Предварително са определени изпълнителите: Вълк, Коза-майка, козлета.

Деца са в една редица в края на салона.

1 куплет: *Знам, живеяха безгрижно в старата гора* (1-8)

седем палави козлета и една коза. (9-16)

Тя бе майчица грижлива - ставаше в зори (1-8)

с крехки клонки и с коприва всички да гости (9-16)

1-16 – децата са хванати за ръце в една редица и навлизат към центъра на салона като правят подскочна пресечена стъпка. Майката коза (избрано дете) застава отпред пред редицата.

1-2 – и.п.стоеж повдигане на свит десен крак, ръцете са свити в юмрук пред гърдите

3- 4 – противоравно на 1-2

5-8 – повторение на движенията 1-4

9-13 – бягане на място с високо повдигане на колената и завъртане на място на дясно и клек на 8

13-16 – имитират ядене на тревичка от земята, а майката коза ги гали по главичките, минавайки зад редицата.

Мамо, мила мамо, бързай, само да сме сити. (1-8)

Вълчо щом почука, ние тука ще сме скрити. (9-16)

1-12 – децата образуват кръг около майката коза като правят подскочна пресечена стъпка.

12-16 – бягане – децата бързо се придвижват в края на салона в разпръснат строй.

Припев: *Ауу, от глад умирам, ауу, но тук намирам, (1-8)*
ауу, заключен дом – с хитрост и взлом ще вляза аз. (9-16)

1-16 – Вълк (предварително избрано дете) подгонва децата и се опитва да ги докосне, а Козата-майка с приставни крачки в ляво и дясно пази козлетата.

2 куплет: *Но козлетата рогати схванаха завчас, (1-8)*
скрит в хвалебствията сладки, вълчия му глас. (9-16)
Вълчо с пет жълтъка цели гърлото проми (17-24)
и заблея с кози трели: "Рожбо, отвори." (25-32)
И заблея с кози трели: "Рожбо, отвори." (33-40)

1-16 – децата се хващат по двойки и се въртят като подскачат към центъра на салона.

17-40 – децата клякат и като стават повдигат десен или ляв крак последователно

Мама, туй е мама, но тя няма лапи черни. (1-8)
Мамо белоснежна, топла, нежна, ний сме бели (9-16)

1-4 – децата подскачат напред с високо повдигнати колене

5-8 – последователно пружиниране с краката и последователно повдигане на дясна и лява ръка горе

9-16 – децата дават целувки на майка си, която е зад тях.

Припев: *Ауу, от глад умирам, ауу, но тук намирам, (1-8)*
ауу, заключен дом – с хитрост и взлом ще вляза аз. (9-16)

9-16 – Козата-майка побеждава вълка (сваля го на земята)

3 куплет:
Хитрият вълчан се върна цял покрит с брашно, (1-8)
с лапа бяла той обгърна крехкото стъкло... (9-16)
Всеки знае що се случи - кой бе крив, кой прав – (16-24)
вълчо кожата мени си, не и своя нрав, (24-32)
вълчо кожата мени си, не и своя нрав. (32-40)

1-16 – децата се подреждат в една колона и прескачат откъм краката вълка като имитират, че му пускат камък в корема.

16-40 – всички деца се нареждат в колона по един след майката и се хваща за кръста.

Интродукция:

Вълкът става и хваща майката и цялата колона зад нея и ги дърпа напред, майката връща назад, вълкът пак напред и всички козлета правят полушпагат към публиката, а „победеният” вълк ляга и остава на земята.

Образователни задачи:

Двигателни умения и навици:

1. Ритмично ходене, бягане, подскоци
2. Странична пресечена стъпка в редица и в кръг.
3. Полушпагат и везна

Двигателни качества и психомоторика:

Бързина, ритмичност и статична координация

Място: физкултурен салон

Времетраене: 30 мин.

Средства: 1. Игра – «Хей, дете подай ръце»- музикално- подвижна игра. Играе се по двойки, като децата изпълняват движенията от песента. Използва се в подготвителната част на ситуацията.

2. Игра – «Дискотека» – за заключителната част на ситуацията.

3. Изпълнение на странична пресечена стъпка индивидуално, по двойки, в редица, в кръг.

4. Игра « Вълк и козленца»- играе се на песента « Вълкът и седемте козлета»- децата подскачат на куплета и припева и бягат и се крият от вълка на интродукцията.

Методи за организация на двигателната дейност: фронтален и посменен

Методически насоки: След като децата се запознаят с героите от приказката и песничката за « Вълкът и седемте козлета» те имитират движенията на козлетата(подскачат, въртят се, клекат , за да се хранят и да пият вода и т.н). Най-доброто козле се избира за майка- коза. То играе пред другите деца. На припева на песента децата правят кръг около майката.

През втората, третата и четвъртата педагогическа ситуация се затвърдяват изучените подскоци, странична пресечена стъпка и се въвеждат :

1. Изпълнение на везна по двойки с хванати ръце

2. Полушпагат

На припева и интродукцията се изпълняват едни и същи двигателни действия.

Очаквани резултати: В края на месец октомври децата изпълняват подскочно бягане, странична пресечена стъпка, престроявания от редица в кръг и по двойки. Изпълняват везна по двойки и полушпагат. Самостоятелно се ориентират в промяната на ритъма на музикалното произведение като сменят адекватно двигателните си действия. Прилагат и комбинират изучените упражнения. Развиват комплексно двигателните качества (бързина, сила и гъвкавост) и психомоторните си способности (статична и динамична координация и двигателна памет).

Използваните СИФ (музикално-двигателни игри и упражнения за реализиране на специфична игрова дейност във ФВ) в подготвителната част, в началото и/или края на основната или в заключителната част на педагогическите ситуации в направление „Физическа култура” ядра „Естествено-приложна двигателна дейност”, „Физическа дееспособност” и „Спортно-подготвителна двигателна дейност” и направление „Музика” ядро „Музика и игра” и направление „Игрова култура” ядро „Игрово – артистично пресъздава са представени в Приложение № 1, 2, 3, 4.

Експерименталният педагогически модел бе насочен към развиване на двигателните качества (кондиционните способности) и психомоториката на децата. Работата ни беше насочена към развиване на:

- Бързината на децата;
- Общата издръжливост на организма на децата;
- Взривната сила на долните крайници;
- Динамична сила и координация на движенията на горните крайници;
- Статична координация;
- Динамична координация;
- Ритмичност на движенията;
- Координация на движенията и двигателна памет;

Работата за развиване на двигателното качество бързина се състоеше в повторното изпълнение на:

- *естествено-приложни упражнения с голяма скорост* – например играта „Супермен” – децата имитират различни движения от ежедневието на героя

(спят, разхождат се, плуват, карат ски, вдигат тежести и т.н.), в последния куплет на песента темпото на движенията нараства до максимално възможното. Изпълнявайки движенията с музика напрежението в мускулите на децата намалява и те с лекота се справят с двигателното учене.

- *музикални игри с гонене и бягане* – например играта „Мраз” 2 -деца гонещи, трябва да замразят останалите деца, които бягат в различни посоки.

- *смяна на движенията при определен сигнал* – например играта „Фигури” – децата танцуват, при стоп на музиката заемат една от предварително зададените фигури- топка, щъркел, къща .

- *Игри за внимание и концентриране* – например играта „Топка, лента и въже” при сигнал топка – децата скачат напред, лента – назад, въже – клякат и се изправят.

За развиване на общата издръжливост на децата работихме за усъвършенстване на приспособителните функции на организма за работа в условия на кислородна среда. Най-добрият начин за постигане на тази цел е чрез увеличаване на моторната плътност, като музиката се явява регулатор на темпа при извършване на по-продължителна работа с ниска интензивност. Всички видове ритмични упражнения и танци служат ефективно за целта: например в играта „Дискотека” – децата танцуват свободно в салона на любима музика, следвайки движенията на учител или избрано дете. Използвахме и познати народни подвижни игри и елементи от народни хора – „Вършачката вършее”, „Около селото” и др.

Работата за *развиване на двигателното качество мускулна сила* се състоеше в:

- Изпълнение на общоразвиващи упражнения с различни уреди, например: помпони, батони, топки, обръчи, воали, пейки, гимнастически стени, станки и др. с голям брой повторения и редуване на бързо и бавно темпо;

- Изпълнение на комбинации от движения с различни уреди и пособия;

- Игри с подскоци и клекове;

- Изпълнение на народни танци – прескоци, клекове, подскоци, люш, прибежки;

- Комплекси от аеробната гимнастика;

- Безопасни за децата пози (асани) от системата на детската йога.

В нашата работа развивахме динамична сила и скоростно-силовите възможности на организма. Голямо внимание обърнахме на силовите упражнения укрепващи гръбните и коремните мускули, с което се предотвратява евентуално нарушение на телесната стойка. С ходенето на пръсти, пети в подготвителната част на заниманията формирахме свода на ходилото. Специално внимание обърнахме на левите (неудобните) крайници, които по отношение на силата отстъпват от десните (удобните) крайници.

Развиване на ритмичност на движенията

Ритмичността на движенията е способността на детето да изпълнява и съгласува разнообразни движения на музика. Да изпълнява последователни подскоци, танцови стъпки, придвижвания и различни видове ходене и бягане в определен ритъм. За развиване на ритмичността на движенията на децата се поставяха следните задачи:

1. Да пляскат с ръце в ритъма на зададена песен имитирайки педагога и самостоятелно.
2. Да изпълняват маршови стъпки и престолявания на място и в движение в ритъма на музиката.
3. Да сменят танцовите движения на различни по темпо музикални произведения.
4. Да започват сами движения на определен музикален такт от песента.
5. Да изпълняват бързи и бавни движения в зависимост от зададения от педагога ритъм с пляскане или хармоника.
6. Да заучават разнообразни танцови комбинации в синхрон с музиката и другите деца.
7. Да пресъздават чрез собствени движения различни образи- пингвини, котенца, роботи, крокодили, дяволчета и т.н.
8. Изпълнение на общоразвиващи упражнения на музика.
9. Аеробна гимнастика.
10. Утринна гимнастика под съпровод на музика.

Развиване на статичната координация

Статичната координация е способността на децата да запазват равновесие на тялото или на отделни негови части в пространството. За развиване на тази способност ние използвахме следните задачи:

1. Стоеж на един крак с различни положения на вдигнатия крак(свит, изпънат), различна посока(напред, назад, в страни), различна височина(на 45 градуса, 90 градуса) и с отворени и затворени очи.
2. Ходене по гимнастическа пейка и изпълнение на стоеж на един крак.
3. Ходене по дебело въже.
4. Ходене с рингче на главата.
5. Изпълнение на равновесни пози от йога – (дърво, куче, и др.)
6. Играта ”От камъче на камъче”- придвижване по торбички поставени на разстояние една от друга по земята.
7. Играта „ Лодка” – всички деца се качват на една пейка, като винаги минават през началото на пейката и придвижвайки се към края на пейката внимават да не бутнат децата, които вече са на борда преди тях.
8. Играта „ Щъркел и жаби”- щъркелите седят в стоеж на един крак.

Развиване на динамичната координация

Способността на децата да запазват равновесие на тялото след завъртане (ротации) развива динамичната координация. За целта на децата поставяхме следните задачи:

1. Да изпълняват въртеливи движения спазвайки посоката на придвижване- да се завъртят по двойки, да се завъртят един път, два пъти, три пъти и да достигнат предмет поставен пред тях.
2. Играта „Бели пеперудки” – въртене по двойки и смяна на посоката на въртене.
3. Играта „Шарена калинка ” – цветята се въртят сами около себе си по време на песента.
4. Играта „Около селото” , „Два пъти надясно, два пъти наляво”.
5. Изпълнение на предно и задно кълбо.
6. Изпълнение на танцови комбинации със завъртане .

Развиване на двигателна памет

Способностите на децата да запаметяват комбинации от движения и да изпълняват различни по сложност положения на тялото и неговите части в определена последователност използвахме при развиване на двигателната памет. На децата се поставяха следните задачи:

1. Многократно повторение на различни движения, танцови стъпки, комбинации от движения в различни ситуации и в игрова форма.
2. Да запомнят и възпроизведат различни стъпки (стъпка с докосване, кръс-тосана стъпка, V – стъпка и др.).
3. Да запомнят и възпроизведат комбинации от стъпки.
4. Да запомнят и възпроизведат танц.
5. Игра „Госпожи”- имитират движенията на водещо дете, а дете което е било със затворени очи трябва да познае кой е госпожата. Играе се на съвременна музика.
6. Игра „Папагал” – имитират движенията на водещо дете, който най-добре и най-точно се справя застана на мястото на папагала. Играе се на съвременна музика.
7. Игра „Цар, царица и придворни дами”- придворните дами имитират движенията на царицата, а царя трябва да разпознае коя е царицата сред всички. Играе се на класическа музика.
8. Игра „Кой ще оцелее?” - децата се разделят на два отбора и се състезават изпълнявайки различни двигателни упражнения. Музикален фон.

Изследване на ефективността на технологичния модел със специфични игрови форми в предучилищна възраст

Резултати от развиване на морфосоматичните показатели

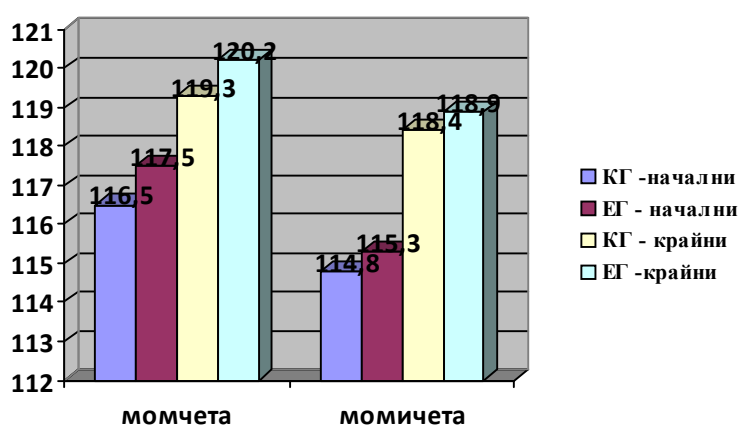
Динамиката на получените експериментални данни за периода на изследването в експерименталната група момчета и момичета по морфосоматичните показатели, показва, че в тези групи крайните резултати във всички тестове са претърпели изменение към подобряване на всички средни характеристики в сравнение с данните на експерименталните групи..

Момчетата в тази възраст са малко по-високи от момичетата от 2,2 см – в началото на експеримента и 1,3 см. в края, когато момичетата започват да достигат своите връстници от противоположния пол. Динамиката на показателите е абсолютно аналогична с резултатите на контролната група. При анализа на данните прави впечатление по-високите изходни данни при експерименталната група и на момичетата и на момчетата. $T_{st} = 0,44$ за контролната група при $T_{кр.} = 2,06$ и $T_{st.} = 2,57$ при експерименталната група. При контролната група

нивото на значимост е по-голямо от 0,05, което потвърждава, че разликите в резултатите се дължат на случайни фактори и резултатът е статистически незначим. В експерименталната група нивото на значимост е по-малко от 0,05, което потвърждава разликите в средните показатели на ръста и хипотезата, че това се дължи на целенасоченото въздействие от наша страна.

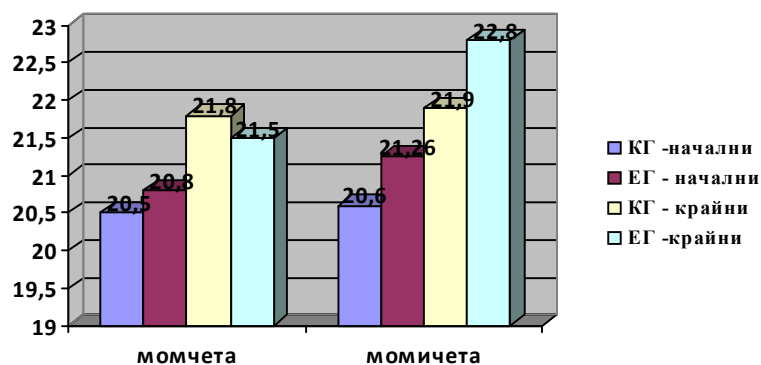
ДИАГРАМА №18

Състояние и промени на показателя „ръст“ в см

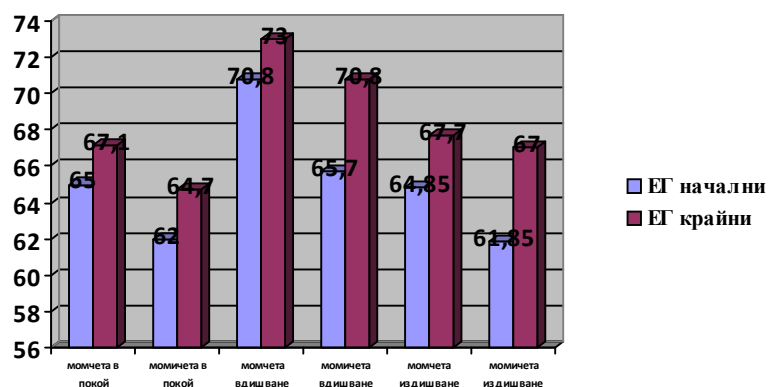
В тегловите показатели се отчитат стойности, вариращи от 0,7кг. при момчетата, до 1,54 кг. при момичетата, което според нас е нормално и се дължи на биологичното развитие на децата и на все още добрата двигателна активност и социален живот в тази възраст. Средните стойности на теглото и при двата пола са почти изравнени 20,8 кг. – 21,5 кг при момчетата и 21,26 кг. – 22,8 кг. при момичетата. И в този показател стойностите са аналогични на резултатите в контролната група. $T_{st} = 0,30$ в контролната група, което е статистически незначима разлика и $T_{st} = 2,20$ при момичетата в експерименталната група и $T_{st} = 1,40$ при момчетата, което показва, че при показателя на теглото разликите се дължат на несъществени различия и на случайни фактори.

ДИАГРАМА №19
Състояние и промени на показателя „тегло” - в кг

Анализирайки данните на гръдната обиколка в покой, на вдишване и издишване динамиката на средните стойности варира от 2,1 см. до 5,15 см. Прави впечатление по-високия прираст на гръдната обиколка на вдишване и издишване при момичетата, което според нас се дължи на по-бързия растеж и повишаване на жизнената вместимост при момичетата в тази възраст. Те догонват децата от противоположния пол. Това вероятно може да се дължи и на по-големия интерес и концентрация на вниманието на момичетата при заниманията със специфични игрови форми.

ДИАГРАМА №20
Състояние и промени на показателите на „гръдната обиколка” в см

Анализирайки данните от морфосоматичните показатели на децата от експерименталната група можем да твърдим, че всички показатели са се подобрили, което се дължи на естественото развитие на децата, на социалните фактори и не на последно място на въздействието на специфичните игрови форми. Всички данни са в норма съпоставени с данните от Министерството на здравеопазването. Това ни дава право да смятаме, че репрезентативната извадка от деца, с която работим по параметрите на изследваните от нас морфосоматични показатели (ръст, тегло, гръдна обиколка), е с нормално физическо развитие, без да имаме претенции за всеобхватност на неговото състояние.

Показателите за морфологично развитие на изследваните деца се влияят от:

- Естествения биологичен темп на развитие.
- Съчетаването на здравословен режим на хранене и сън, какъвто съществува в детските градини.
- Двигателната активност в детската градина и извън нея.
- Социалният живот на децата.

ДВИГАТЕЛНИ КАЧЕСТВА (КОНДИЦИОННИ СПОСОБНОСТИ)

Анализирайки динамиката на получените статистически резултати на изява на основните двигателни качества на децата от експерименталната група (бързина, сила, скоростна издръжливост), може да се констатира, че в експерименталната група на момчетата и момичетата, при педагогическите ситуации, които се проведеха с въвеждането на специфични игрови форми, достоверността беше ($\alpha < 0,05-0,001$) и се наблюдава значително подобряване на тези способности по всички контролни тестове.

Достоверни подобрения на резултатите се наблюдават в проявяването на скоростно-силовите качества на децата и координационните способности (хвърляне на топка 0,15 кг. с лява и дясна ръка в далечина) при $\alpha < 0,05$.

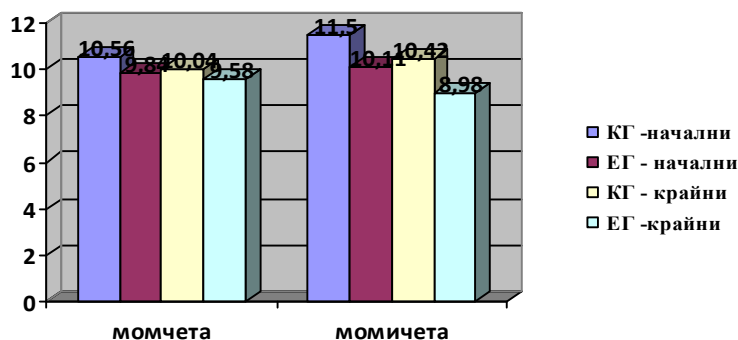
Този факт свидетелства за това, че преднамереното използване на специфични игрови форми в експерименталната група на момчетата способства за подобряване на стойката и действително влияе върху техните основни двигателни качества ($\alpha < 0,05-0,001$).

Динамиката на получените резултатите в теста за бързина са 0,6 сек. при момчетата и 1,2 сек. при момичетата. Интересен е факта, че в началото на периода момчетата са по-бързи от момичетата с 0,27 сек., а в края на годината сред-

ните стойности при момчетата са с 0,33 сек. по-добри от тези на момчетата. $T_{st} = 2,27$ при момчета и 3,42 при момчетата при $T_{кр.} = 2,06$. ни дава основание да твърдим, че технологичния модел е повлиял върху двигателното качество бързина и резултатите са статистически значими. По-големият прираст при момчетата се дължи може би на по-голямото желание на момчетата да участват в заниманията (педагогическите ситуации) със специфични игрови форми включващи танци, музикални игри и упражнения. Прирастът, който се наблюдава по този показател е незначителен и в контролната и експерименталната група. В случая смятаме, че това е нормално, тъй като стойностите не могат да се подобряват с високи темпове за толкова кратък период от време, а и вероятно въздействието на специфичните игрови форми върху качеството бързина не е толкова осезаемо. тъй като те не се изпълняват с максимална интензивност.

ДИАГРАМА №21

Състояние и полови особености на двигателната способност „бързина” измерена чрез тест БЯГАНЕ 40 м в сек.

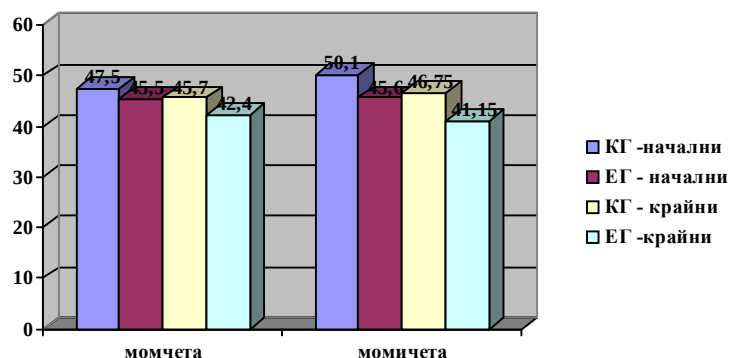
Състоянието на скоростната издръжливост ни дава теста бягане на 150 метра. Констатираните резултати показват, че подобрението ѝ е съответно с 3,1 сек. при момчетата и 4,4 при момчетата.

В началото на експеримента показателите в този тест са почти изравнени, с разлика 0,1 сек. средни стойности в полза на момчетата, а след въздействието на специфичните игрови форми резултатите са в полза на момчетата с 1,25 сек. Това според нас се дължи на повишения интерес от страна на момчетата към педагогическия модел, а от друга на сензитивния период на развитие в тази възраст, който е полово обусловен. T_{st} при момчетата е = 4,04, а при момчетата-

та = 3,48 при стойности на Ткр. = 2,06, говорят за статистически значим разлика в резултатите в началото и в края на учебната година.

ДИАГРАМА №22

Състояние и полови особености на двигателната способност „скоростна издръжливост” измерена чрез тест БЯГАНЕ 150 м в сек.

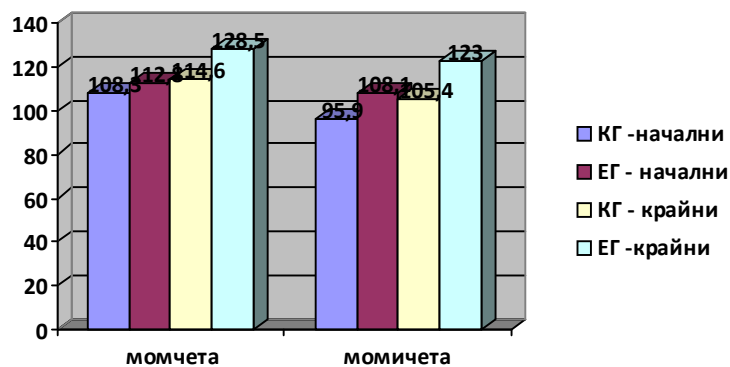
Резултатите от взривната сила на долните крайници сочат предимство на момчетата с от 4,1 см. в началото на експеримента до 5,5 см. в края. Динамиката на развитие на качеството е по- силно изразена при момчетата 15,7 см. , а при момичетата тя е 14,9 см. Сравнявайки прираста в двете изследвани групи се отчитат значими резултати, при Tst = 4,43 при момчетата и 3,76 при момичетата, значително статистически значим резултат, което ни дава основание да смятаме, че се дължи на ролята на използваните специфични игрови форми и положителния ефект, който те са оказали върху взривната сила на долните крайници.

Данните за скоростно-силовите способности на горните крайници са получени от теста хвърляне на малка плътна топка (150 г.) в далечина с дясна и с лява ръка в метри (диаграма №24).

От получените резултати ясно се вижда,че момчетата превъзхождат момичетата по този показател. Динамиката на развитие в периода на експеримента варира от 0,5 м. при момчетата до 1,1 м. при момичетата. И при двата пола се наблюдава асиметрия в горните крайници и по-ниски показатели при постиженията с лява ръка.

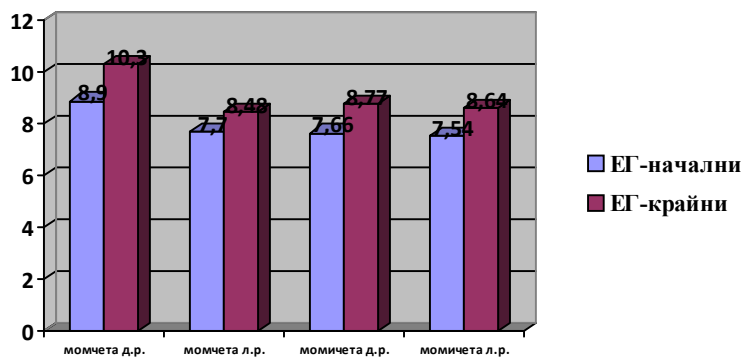
ДИАГРАМА №23

Състояние и полови особености на двигателната способност „взривна сила на долни крайници” измерена чрез тест скок на дължина от място в см.

ДИАГРАМА №24

Състояние и полови особености на двигателната способност „скоростно-силови качества на ръцете” измерена чрез тест:” хвърляне на малка плътна топка (0,15 кг.) в далечина, в м

В резултат на констатираните промени в кондиционните способности на децата от предучилищна възраст, след прилагане на модела със специфични игрови форми можем да направим следните изводи:

- Моделът оказва несъществено влияние върху скоростните способности на децата
- Специфичните игрови форми са много добро средство за развиване на скоростната издръжливост и най-вече за развиване на взривната сила на долните крайници.
- Динамичната сила на горните крайници и координацията не се повлияват съществено от специфичните игрови форми.
- Момчетата имат по-добри показатели във всички тестове от момчетата с изключение на скоростната издръжливост на момчетата след проведения експеримент.
- По отношения на прираста се наблюдават полови различия в полза на момчетата, което ни показва, че използваните средства, влияят по-добре на момчетата поради повишената им мотивация

ПСИХОМОТОРНИ СПОСОБНОСТИ

Проследявайки динамиката на получените статистически данни по отношение на състоянието на психомоториката на момчетата и момчетата от експерименталната група, следва да отбележим, че те претърпяват подобрене, като при експерименталната група промените са значителни. И са достоверни както в експерименталната, така и в контролната група. От това следва, че използването и на традиционните средства и на специфичните игрови форми в експерименталните групи способства за развиването на психомоторните способности на децата, като ефекта на въздействие на технологичния модел е по-голям.

Приложеният сравнителен анализ на статистическите данни свидетелства за високо изразено формиране на психомоториката при момчетата от експерименталната група в сравнение с контролната група. Достоверността на изменението при експерименталната група по всички тестове не е повече от ($\alpha < 0,01$).

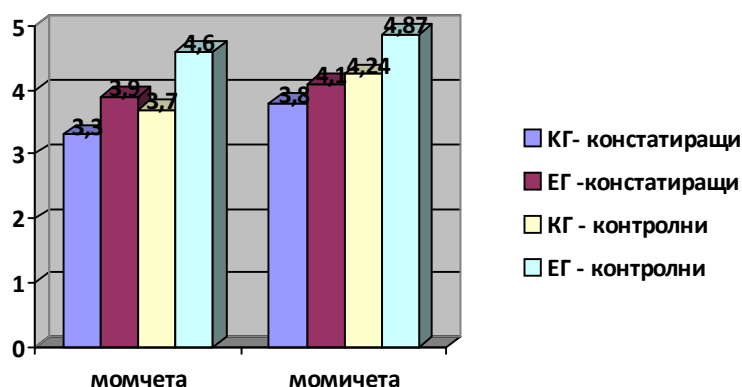
Резултати от насоченото въздействие за развиване на ритмичността на движенията.

Ритмичността на движенията е свързана с акустичната координация на ритъма. Децата трябва да се ориентират слушайки ритъма на музикално произве-

дение и да изпълняват поредица от стъпки, строеве, престроявания, които са основни средства в технологичния модел от специфични игрови форми. Развивайки и стимулирайки тези техни способности резултатите, които получихме показват значителен прираст и при двата пола. При момчетата от контролната група прираст е 0,4, но с $T_{st}=1,76$ при $T_{кр.} = 2,06$, което е статистически незначима разлика дължаща се на случайни фактори. При момчетата от експерименталната група прираст е 0,7, но с $T_{st}= 3,50$, което е над критичните стойности, което говори, че експерименталния модел е допринесъл за развиването на тази способност при момчетата.

ДИАГРАМА №25

Състояние и полови особености на психомоторната способност „ритмичност на движенията” измерена чрез тест ритмичност на движенията - в точки

При момчетата прираст в контролната група е 0,44 при $T_{st} = 0,83$, което е аналогичен резултат с този на момчетата от контролните групи, но при момчетата от експерименталните групи прираст е 0,77 при $T_{st}= 2,28$, което говори, че експерименталния модел е ефективен по отношение на развитие на ритмичността на движенията.

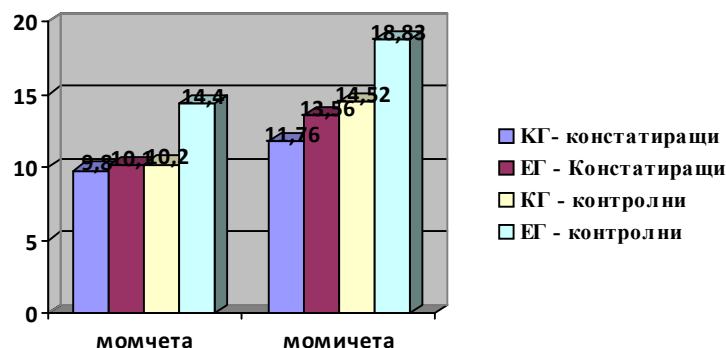
Статичната координация е свързана със запазване на равновесието на тялото продължително време при изпълнение на статични физически упражнения. Към тази способност обикновено се комбинира и способността да се запазва продължително време определена конфигурация на частите на тялото.

Резултатите получени от теста за статична координация показват, че за една учебна година момчетата от контролната група са подобрили средния си резултат

тат с 0,4 при $T_{st} = 0,14$, а при момчетата от експерименталната група прираства за една учебна година е 4,3 при $T_{st} = 2,13$, което показва висока статистическа значимост. От резултатите е видно, че експерименталния педагогически модел е допринесъл в значителна степен за развитие на статичната координация.

ДИАГРАМА №26

Състояние и полови особености на психомоторната способност „статична координация” измерена чрез тест статична координация - в сек

При момчетата от контролната група прираства в абсолютни стойности е 2,76 при $T_{st} = 0,80$, а при момчетата от експерименталната група прираства е много висок 5,27 при $T_{st} = 2,26$, което говори за висока податливост на развитие на тази способност в предучилищна възраст. И тук момчетата от експерименталната група показват по-високи резултати от момчетата от експерименталната група.

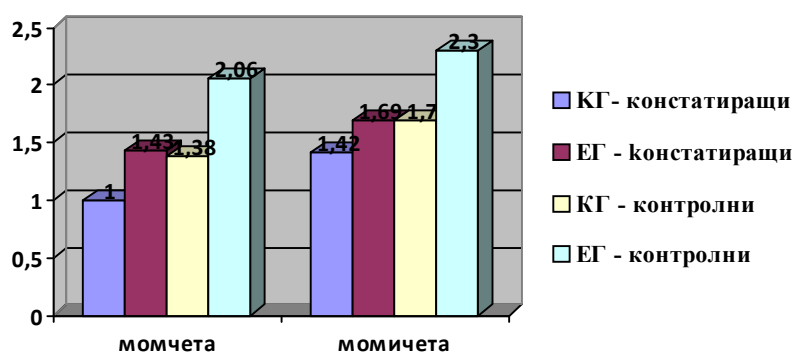
Изхождайки от получените резултати по отношение на развиване на статичната координация извода е, че въздействието на експерименталния модел е ефективно.

Динамичната координация е свързана със способността на детето да се ориентира в средата на основата на зрителните възприятия, да регулира посоката си на движение от едно място на друго и след завъртане. Реализираните промени в контролната група на момчетата са 0,38 при $T_{st} = 1,5$, а в експерименталната група на момчетата прираства за една учебна година е 0,63 при $T_{st} = 2,16$. Наблюдава се по-високо статистически значимо развитие в експерименталната

група, но прираста е по – нисък в сравнение с показателите в теста за статична координация.

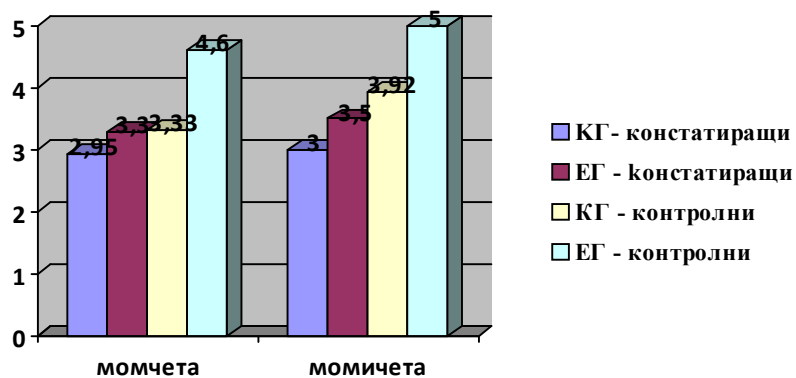
ДИАГРАМА №27

Състояние и полови особености на психомоторната способност „динамична координация” измерена чрез тест динамична координация - в точки

ДИАГРАМА №28

Състояние и полови особености на психомоторната способност „координация на движенията и двигателна памет” измерена чрез тест координация на движенията и двигателна памет - в точки

При момчетата от контролната група прираства за една учебна година е 0,28 при $T_{st} = 1,6$, а в експерименталната група прираства е 0,61 при $T_{st} = 2,15$. Резултатите и при двата пола са почти еднакви. Прираства на показателя при момчетата от експерименталната група е малко по-висок, в сравнение с момчетата от същата група, но това се дължи на малко по-ниското изходно ниво при момчетата. Извода, който можем да направим за развитието на динамичната координация е, че се повлиява от въздействието на експерименталния модел макар и не в много голяма степен както статичната координация.

Тестът координацията на движенията и двигателна памет е показателен за степента на развитие на имитационно-моторната координация, която се проявява в подражателното изпълнение на двигателни действия по подобие на движенията на друг. Водеща роля имат визуалните възприятия за пространствената форма на движенията. Резултатите в контролната група на момчетата по този показател показват прираст 0,38 при $T_{st} = 0,56$, а прираства при експерименталната група на момчетата е 1,3 при $T_{st} = 2,28$. Високите стойности на T_{st} показват положително въздействие на експерименталния педагогически модел за развиване на координация на движенията и двигателната памет при момчетата. Резултатите при момчетата в контролната група прираства за една учебна година е 0,92 при $T_{st} = 0,60$, а в експерименталната група прираства е значително по-висок 1,64 при $T_{st} = 2,25$. Високите стойности говорят за статистическа значимост на реализираното вследствие на експерименталната работа развитие на този показател. По-високите показатели на момчетата се дължат навярно на по-добрата аналитико-синтетична мисловна дейност и по-добрата концентрация на вниманието на момчетата в предучилищна възраст. Всички тези факти говорят за ефективността на работата по разработения педагогически модел.

Заключение

Определянето на играта като водеща дейност в предучилищна възраст се явява най-естествения инструмент за мотивиране на детската активност. Като активизира познавателните интереси на децата, *игровата дейност изпълнява интегриращи функции в прехода от предучилищна към училищна възраст, което налага непрекъснато обогатяване на нейните ресурси.*

Изводи и препоръки:

Изводи:

1. Експерименталният технологичен модел доказва високата си ефективност за педагогическата практика и може да бъде използван в детските градини

2. Внедряването на специфичните игрови форми е надежден инструмент за обогатяване на игровата дейност на децата в детската градина;

- ◆ ефективно удовлетворява естествената потребност на децата от двигателна активност и интензифицира развитието на двигателните и психомоторни способности на 6-7-годишните деца;
- ◆ използването им позволява конкретизиране на дейността на учителя по посока на очакваните резултати и прецизиране на реализирането им, съобразно индивидуалните особености на децата;
- ◆ специфичните игрови форми обединяват в себе си основните характеристики на подвижните игри и структурните елементи на музикално-ритмичните упражнения и танци и проявяват своя дидактически и автодидактически потенциал:
- ▶ в методически аспект: специфичните игрови форми представляват оптимално прецизирани комплекси от естествено-приложни движения чиято процесуалност се разгръща на основата на подходящ сюжет, игров замисъл и музика;
- ▶ в операционален аспект: специфичните игрови форми представляват целенасочен педагогически инструмент за поддържането на оптимална степен на контрол върху двигателната дейност, осъществявана от децата от предучилищна възраст в игровите ситуации.
- ▶ във функционален аспект: специфичните игрови форми създават условия за игрова двигателна дейност чрез която:
 - ефективно се усъвършенства естествената и приложна моторика, като вниманието се насочва върху качествената страна на изпълнение на движенията;
 - комплексно се развиват физическата кондиция, двигателната координация /регулиране и управление на движенията/ и психомоторните способности;
 - резултативно се постига хармонично развитие на телосложението (пропорционалност, съразмерност, симетричност, гъвкавост на тялото, правилно телосложение).

Препоръки за практиката:

Съществена е ролята на педагога с оглед организацията и провеждането на специфичните игрови форми, както по отношение на тяхната реализация (постепенно им усложняване), така и по отношение на прилагането на индивидуално-диференцирания подход към децата (да се отчитат особеностите, интересите, двигателните и психомоторните способности, нивото на игрова и двигателна култура на всяко дете).

За целта е необходимо:

- педагогът да насочва пряко и косвено децата към игри и роли, съответстващи на техните възможности, интереси и желания;
- преднамерено да създава условия за включването на децата в специфични игрови форми, като развива у децата гъвкаво ролево поведение, като основа за разгръщане на разнообразни сюжети на игрите;
- да създава игрови проблемни ситуации, постепенно усложняващи се, извикващи у децата радост от участието им в тях, като поддържа атмосфера на доброжелателност и творчество;
- да работи за създаване на потребност у децата за занимания с двигателна активност, като обогатява впечатленията и подчертава наситеността на преживяванията им (постиженията и успехите) след участието им в специфични игрови форми;
- да предлага достъпни за детето задачи, които да го доведат до по-голяма увереност в собствените му сили, до прояви на активност и самостоятелност при отработването на технически сложни двигателни упражнения, като предостави възможност на децата да удовлетворят своята потребност от безкрайни преобразования в сюжета и поеманите роли, от разнообразно съчетаване между тях.

Обобщавайки казаното по-горе, в заключение ще посочим, че специфичните игрови форми с разнообразието си от двигателни действия, имат многопосочно въздействие, върху морфо-функционалното, двигателното и психомоторното развитие, на подрастващите.

Необходимо е приложения модел да се апробира и в други възрастови групи, за проверка на ефективността му, което налага разширяване на изследването в бъдеще.

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

I. Към теорията на физическото възпитание:

1. Установи се диалектичното единство на възникването и взаимообусловеността в развитието на двигателната и игровата дейност през детството и се проследи интегративната същност на тяхното осъществяване.
2. Установени са резултативни и процесуални особености на изследваните аспекти на взаимодействие „двигателна дейност – игрова дейност” в контекста на двигателното развитие и физическото възпитание през детството.
3. Разкрити са характерните белези на специфичните игрови форми във функционален и съдържателен аспект, което позволява да се очертаят многофункционалните им възможности в педагогическото взаимодействие по физическо възпитание в детските градини.

II. Приноси към методиката на физическото възпитание:

1. Разработен е и апробиран авторски технологичен модел със специфични игрови форми и е проследено въздействието му върху морфологичното, двигателното и психомоторното развитие на децата от предучилищна възраст.

III. Приноси към практиката на предучилищното физическо възпитание

1. Разработени са авторски специфични игрови форми за развиване на двигателната кондиция и психомоториката на децата от предучилищна възраст, които да обогатят игровия фонд в направление „Физическа култура „
2. Предложена е лесно приложима диагностична система за изследване на психомоториката на децата за нуждите на предучилищното физическо възпитание.

ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Димитрова, Зл. Децата - петият елемент на земята (или за точките на пресичане в една концепция: „Да направиш празник в детската градина”), сборник научни трудове - Шумен, 2011, с. 217.
2. Вардарева, В., Зл. Димитрова. Възможности за интегриране на музикалното и физическото възпитание в предучилищна възраст чрез специфични игрови форми, Иновационни практики в образованието, Благоевград, 2011, с. 180.
3. Димитрова, Зл. Технологични акценти на взаимовръзката „Музикално-подвижни игри – двигателна координация в предучилищна възраст”, годишник на Университет ”Проф. д-р Асен Златаров”, том 37, кн. 2, Бургас, 2008, с. 210.
4. Димитрова, Зл. Ролята на танцовата гимнастика за развитие на физическата дееспособност на 5-6 годишните деца, годишник на Университет ”Проф. д-р Асен Златаров”, том 35, кн. 2, Бургас, 2006, с. 170.
5. Димитрова, Зл. Педагогически особености в развитието на двигателната координация у децата от предучилищна възраст, сборник ”Детето, неговото семейство и неговата детска градина”, Благоевград, 2006, с. 232.

